

PSIXOLOGIYA TUSHUNCHASI HAQIDA. UMUMIY VA TIBBIY PSIXOLOGIYA FANI VA UNING VAZIFALARI

Baxtiyorov F.Sh. TDSI talabasi

Ilmiy raxbar: Siddiqov N.N

Annotatsiya: Psixologik parvarish fani ruhiy salomatligiga bog' 1 iq hayotiv buzilishlari bor insonlarga yordam berish usullarini o'rgatadi. JSST bo'yicha hozirgi kunda qit'a aholisining 5%i simptomlari ifodalangan jiddiy ruhiy buzilishlar bilan, aholining 15%i unchalik og'ir bo'lmagan, qisman mehnat qobiliyatini yo'qotishga olib keladigan ruhiy buzilishlar bilan azob chekadi.

Kalit so'zlar: Psixologiya, idrok, ong, tafakkur

Psixologiya voqchlikning alohida sohasi bo'iib, ruhiy hodisalar, kechinmalarni o'rganadi. Bizning ruhiy hodisalarimizga sezgilarimiz. idrokimiz, tasavvurlarimiz, fikr, his-tuyg'u va intilishlarimiz kirishi hammaga ma'lum. Psixologiya so'zi — grekcha "psixo" (ya'ni ruh, jon) va "logos" (so'z, ilm) degan ikki so'z birikmasidan tuzilgan. Demak, "psixologiya" so'zini o'zbekchaga o'girsak ruh ilmi degan ma'noni anglatadi. Ruhiy hodisalarning butun majmuyi, odatda, psixika degan so'z bilan ataladi. Psixika bu real voqchlikning bosh miyada aks etishidir. Psixika o'zicha alohida bir olam emas. u organik olamning yuksak shakllaridan bo'iib, faqat hayvonlar bilan odamga xosdir. Odam psixikasi hayvon psixikasidan si fat jihatidan farq qiladi. Odamda psixik hayotning yuksak shakli — ong bor. Insonlardagi psixika uch xil ruhiy hodisa sitatida namoyon bo'ladi:

1. Shaxsning ruhiy xususiyatiari bu uning temperamenti, xarakteri, qobiliyati va psixik jarayonlarning barqaror xususiyatiari, shuningdek, mayli, e'tiqodi, bilimi, ko'nikmalari, malakasi hamda odatlaridan iborat.
2. Psixik holatlar uncha uzoq davom etmasa-da, lekin ancha murakkab jarayon. Bunga tetiklik yoki ma'yuslik, ishchanlik voki horg'inlik, serzardalik, parishonxotirlik, yaxshi va yornon kayfiyat va hokazolar kiradi.
3. Psixik jarayonlar ruhiy faoliyatning murakkabroq turiga kiruvchi oddiy, elementar psixik hodisalaridir. Ular juda qisqa vaqt davom etadi. Psixik xususiyatlar, holatlar, jarayonlar o'zaro mustahkam bog'langan bo'iib, biri ikkinchisiga aylanishi, o'tishi, to'ldirishi mumkin. Psixologiyaning vazifasi ana shu bog'lanish va munosabatlarning qonuniyatlarini ochib berishdir. Psixologiya fanining ma'lumotlaridan amaliy maqsadda va avvalo ta'lim -tarbiya, bem or sog'lig'ini tiklash, mustahkamlash va saqlashda, ruhiy ta'sir ko'rsatishda foydalanmoq uchun har bir tibbiyot xodimi psixikaning taraqqiyot qonuniyatlarini bilishi kerak. Umumiy psixologiya bir necha psixologiya fanlariga bo'linadi: pedagogik psixologiya, yuridik psixologiya, muhandislik psixologiyasi, ijtimoiy psixologiya, tibbiy psixologiya va hokazo.

Tibbiyot sohasidagi barcha masalalar, vazifalar tibbiyot psixologiyasi masalalari bilan chambarchas bog'liq ketadi. Tibbiyot psixologiyasi asoslarini o'rganish tibbiyot

xodimining vazifasi va burchidir. Tibbiv psixologiya ko'magida o'rta ma'lumotli tibbiyot xodimlari va

shifokorlar:

- 1) asab-ruhiv kasalliklar yoki somatik kasalliklar bilan og'rigan bemorlarning ruhiy ahvoli to'g'risida;
- 2) bemor psixikasiga somatik kasallikning ta'siri to'g'risida va aksincha, asab-ruhiv o'zgarishlarining somatik kasalliklarning o'tishiga ta'siri to'g'risida to'g'ri fikr vurita oladilar;
- 3) somatik kasalliklarning kelib chiqishi, o'tishi va oqibatlarida ruhiv omillarning qanday rol o'ynashini aniqlay oladilar.

Tibbiv psixologiya quyidagi mavzularni o'rganadi:

1. Bemor shaxsini.
2. Tibbiyot xodimlarining shaxsini.
3. Tibbiyot xodimlari bilan bemorlar o'rtasidagi munosabatlarni.
4. Tibbiyot xodimlarining o'zaro munosabatlarini.
5. O'rta tibbiyot xodimlarining shaxsini.

Tibbiv psixologivaning asosiv vazifasi — shaxsning kasallikka reaksiyasini va bemorning o'rta tibbiyot xodirni, shifokor hamda o'z vaqin qarindoshlari bilan munosabati xususiyatlarini o'rganishdan iborat.

Tibbiv psixologiya yana quvidagilarni o'rganadi:

1. Kasalliklarning oldini olish va sog'liqni mustahkamlashda psixikaning rolini.
2. Turli xil kasalliklarning kelib chiqishi, kechishida, rivojlanishida psixikaning roli va o'rnini.
3. Kasallikni davolash vaqtida psixikaning holatini.
4. Turli kasalliklarda ro'y beradigan ruhiy o'zgarishlarni va ularning oldini olishni.

Tibbiv psixologiyaning maqsadi bemorga uning shaxsiga oid individual xususiyatlarni hisobga olgan holda terapevtik samara beradigan usullarni topib yondoshishdan iboratdir. Mustaqil mamlakatimiz tabobati asosida bemor psixikasiga ozor beradigan turli ta'sirotlardan, jumladan, somatik kasalliklarga aloqador ta'sirotlardan saqlab borib, bemorni imkoni boricha avaylash va unga insonparvarlik, mehribonlik, shirinsuxanlik bilan muomala qilish tamoyili yotadi. Bemorning ruhiy ahvoliga to'g'ri baho bera bilish va shu ahvoliga ta'sir ko'rsatish uchun tibbiyot xodirni tibbiy psixologiya asoslarini bilishi shart. Tibbiy psixologiya psixoprofilaktika, psixoterapiya, psixogigiyena kabi dolzarb masalalarni ham o'rganadi. Tibbiyot psixologiyasi bemor odarn kasalliklarining kelib chiqishiga, kechishiga va oldini olishga aloqador bo'lgan psixik faoliyatning turli tomonlarini tekshiradi. Tibbiv psixologivaning tekshirish uslublari quyidagilar: kuzatish metodi, eksperimentl metodi, so'rab-surishtirish va suhbat metodi, tarjimaiy holini tekshirish metodi, faoliyat samaradorligini tekshirish, testlash, kompyuter asosiila aniqlasit, anketalash. Barcha tibbiyot fanlari singari tibbiy psixologiya ham ikki qismdan iborat:

1. I Jmumiy tibbiy psixologiya.
2. Xususiy tibbiy psixologiya.

LJmumiy tibbiy psixologiya bemor shaxsini, o'rta tibbiyot xodimlari shaxsini, ularning o'zaro munosabatlarini, umumiy qonuniyatlarini o'rganadi. Xususiyl tibbiy psixologiya esa bemor shaxsini, tibbiyot xodimlari shaxsini, ularning o'zaro munosabatlarini aniq tibbiy fanlar va sohalar yordamida o'rganadi. Masalan, jarrohlik, pediatriya, gigiyena, terapiya, asab va ruhiy kasalliklar, gerontologiya, sanitariya va hokazo fanlar yutuqlaridan foydalanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА РАҚАМЛАШТИРИШ: Сиддиқов Нурали Нишоналиевич, ТДСИ Ижтимоий фанлар биоэтика курси билан кафедраси катта ўқитувчиси

НН Сиддиқов - Научно-практическая конференция, 2022

СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ МОЛОДЫХ СОБСТВЕННИКОВ В СФЕРЕ СРЕДНЕГО И МАЛОГО БИЗНЕСА

НН Сиддиқов - Социосфера, 2020

Jumaboyev yil, O'zbekistonda falsafa va axloqiy fikrlar taraqqiyoti tarixidan, Toshkent, 1997.

Yusupov etika, Inson kamolotining ma'naviy asoslari, Toshkent, 1998.

Zagritdinova F., Nekotorne problemn biomeditsinskoy etiki, Toshkent, 2005.

.Tibbiyot psixologiyasi etikasi va deontologiyasi asoslari T.- 1997.

''Patopsixologiya va tibbiyot psixologiyasi'' Asranbayeva T.-2005.

A.Usmonxo'jayev "Tibbiyot xodimlari ma'naviyati" 2014.

